

**DİNLEME EĞİTİMİNE İLİŞKİN TEKNİKLER VE
DEĞERLENDİRMELERİ**
**TECHNIQUES FOR TEACHING LISTENING SKILLS: AN
EVALUATION**

Ali TÜRKEL¹

ÖZET

Anadili öğretimi öğrencilerin dört temel dil becerisi (dinleme, okuma, konuşma ve yazma) edinmelerini sağlar. Anadili öğretiminin geliştirmesi gereken dört temel dil becerisinden biri olan dinleme öğrenmede önemli bir yere sahiptir. İletişim konusunda yapılan çeşitli çalışmalar dinlemeye önemli yer ayırmakta ve iletişimde dinlemenin önemini vurgulamaktadır. Buna karşılık yapılan diğer çalışmalar öğretmenlerin alan yazındaki yöntem ve tekniklerin farkında olmadıklarını ve dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinliklerin uygulanmasında sorunlar olduğunu göstermektedir. Bu amaçla bu çalışma dinleme becerisinin iletişimdeki önemi üzerinde durmakta ve öğretmenlere yardımcı olmak amacıyla dinleme becerilerini geliştirmek üzerine yapılan çalışmalarını değerlendirmekte ve onların geçerlilik ve güvenilirliği üzerinde durmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dinleme Becerisi, Dinleme Öğretimi, Dinleme Öğretimi Teknikleri

ABSTRACT

Mother tongue teaching enables the students to acquire four fundamental language skills (listening, reading, speaking and writing). Listening, one of the four fundamental language skills to be acquired by the mother tongue teaching plays an important part in our learning. Various studies on communication stress the importance of listening as a communication skill. However, studies also confirm that teachers are unaware of the methods and techniques used in developing listening skills and there are problems in their applicability. In order to emphasize the importance of listening and to help teachers, this article intends to focus on evaluating the studies made on developing listening skills and concentrates on their validity and reliability.

Keywords: Listening Skill, Teaching Listening, Teaching Listening Skills.

¹ Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, ali.turkel@deu.edu.tr

GİRİŞ

1. Alanyazın

Wolvin ve Coakley'in bir araştırmasına göre (1988) öğrenciler okuldaki zamanlarının yarısından çoğunu dinlemeyle geçirmektedir. Brent ve Anderson'a (1993) göre ise insanlar bildiklerinin % 80' ini dinleme yoluyla edinirler; buna karşılık çoğu yetişkin dinleme etkinliğinin verimliliğini % 25'in üzerinde çıkaramamaktadır. Hagevik'e göre, insanlar zamanlarının %40'ını dinleyerek geçirmektedir. (Aktaran; Cihangir, 2004: 11). Burley (1999) dinlemeye ayrılan zamanı %45 olarak belirtir.

Çiftçi (2001:169)'ye göre öğrenme açısından öğrencilerin iyi dinleyici olmasının rolü büyüktür. Kurt (2008: 35), ders sürecinde bilgi edinmede en önemli kaynağın dinleme olduğunu savunur. Mackay'a (1997: 29) göre dinleme becerisi başarının anahtarıdır ve de iyi dinleyici olmadan başarılı olmanın olanağı yoktur. Dinlemek insanlara yeni ufuklar açar.

Cossit'e (1978: 36) göre dinlemeye ayrılan zaman göz önünde bulundurulmalı ve dinleme dizgesel olarak öğretilmelidir. Ediger'e (2002: 3) göre dinleme becerisine programlarda yeterince yer vermeden öğrencilerin iyi dinleyiciler olmasını sağlamanın olanağı yoktur. Sever (2000) dinlemenin insan yaşamındaki yeri ve önemini vurgular ve doğal bir yeti olarak edinilen bu becerinin ilköğretimden itibaren özenle geliştirilmesi gerektiğini belirtir. Kavcar, Oğuzkan ve Sever (1997) dinleme alışkanlığının önemine vurgu yapar ve ilköğretim düzeyindeki çocukların sağlıklı dinleme sürelerine ilişkin bilgi verip bu becerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar önerirler.

Funk ve Funk (1989: 660-663) dinlemenin öğretilmesi gereken bir beceri olduğunu saptadıktan sonra, bunun için farklı dinleme yaşantıları yaratılmasını bu yolla iyi dinleyiciler geliştirmeyi önerir.

Cihangir (2004: 11) dinlemenin iletişimdeki yerini ele aldığı çalışmada etkin dinlemeyi olumlu ilişkiler geliştirmenin, başkalarını tanıma ve anlamının en temel ögesi olarak belirler. Özbay (2005), salt dinleme becerisi üzerine yoğunlaştığı çalışmasında dinlemenin diğer dil becerileri ile ilişkisini, beynin dil yapısıyla ilgili yönlerini, dinlemenin insan hayatındaki yerini ve önemini ele alır, dinleme türleri üzerinde durur. Dinlemeyi ana

hatlarıyla; gönüllü dinleme, gönülsüz dinleme, sempati ya da antipatiyle dinleme, seçmeli dinleme, yüzeysel dinleme, etkin dinleme, katılımlı dinleme, eleştirel dinleme, edilgen dinleme şeklinde dokuz başlıkta çeşitlendirir.

Yangın (1998), Elves yönteminin etkililiğini araştırdığı deneysel çalışmasında on haftalık deneysel uygulamanın dinleme başarısında anlamlı bir fark yarattığını saptamıştır.

Doğan (2007) ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmek için etkinliklerden oluşan bir program uygulamış, dinleme eğitimi alan öğrencilerin kontrol grubuna göre olumlu yönde anlamlı bir fark yarattığını belirlemiştir.

Dinleme öğretimiyle ilgili Türkçe çalışmalar yapılmasına karşın Türkçe öğretimiyle ilgili ana kaynaklarda dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların çok da yeterli olduğu söylenemez (Doğan, 2007: 23). Buca Eğitim Fakültesindeki gerek sınıf öğretmeni adaylarıyla gerekse Türkçe öğretmeni adaylarıyla sürdürdüğümüz öğretim derslerinde öğrencilerle yaptığımız ders içi söyleşilerden edindiğimiz izlenim de öğrencilerin ilköğretimin iki aşamasında da dinleme becerisini geliştirmeye yönelik bütüncül ve dizgesel bir eğitim almadıkları yolundadır. Oysa araştırmalar öğrencilere doğrudan öğretilen dinleme stratejilerinin onların dinlemeyle ilgili alışkanlıkların bilincine varmaları konusunda diğer yaklaşımlardan daha etkili olduğunu göstermektedir (Yangın, 1999: 34).

Sonuç olarak ülkemizde dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların pek yeterli olmadığı söylenebilir. Bu nedenle yabancı alanyazındaki dinleme öğretimi tekniklerini tanımaya gereksinim vardır. Aşağıda bu tekniklerden bir bölümü tanıtılmaya çalışılacaktır.

2. Alanyazında Dinleme Öğretimi

2.1.Yazarın Sandalyesi

Brent ve Anderson (1993) “Çocukların Sınıf İçi Dinleme Yollarını Geliştirme” adlı çalışmada “Yazarın Sandalyesi” adı verilen deneyi uygulamışlardır. Aslında bir yazma tekniği olan “yazarın sandalyesi” bu deneyde dinleyici öğrencilere yönelik olarak kullanılmıştır. Uygulama iki aşamadan oluşmaktadır. Uygulamada bir öğrenci yazar olur ve yazar sandalyesine oturur, yazısını okur. Birinci bölümdeki öğretmen öğrencilerini simgesel yazar sandalyesinin çevresinde topladıktan sonra, onlara “Şimdi iyi dinleyici olmayı unutmayın.”

yönergesini vermekle yetinir. Öğrencilerden kimileri dışarıyı izler, aralarında konuşanlar vardır. Öğretmen sert bakışlarla onları uyarır, bakışlarını düzenli olarak öğrencilerin üzerinde gezdirir. Bu tutum, anlaşılacağı gibi, geleneksel tutumdur, deneyimlerimize ve Eğitim Fakültesindeki öğrencilerimizle yaptığımız sorgulamalara dayanarak ülkemizde de yaygın olarak dinleme sürecinin böyle yönlendirildiğini söylemek hiç de yanlış olmaz. Ancak bu uygulamanın sonucu hiç de istendik değildir; yalnızca iki öğrenci olumlu tepki verir, ayrıntıyı sorar; büyük çoğunluk hiçbir yorumda bulunmaz.

İkinci aşamayı uygulayan öğretmen, dinlemeye geçmeden önce öğrencilerine yazarı dinlediklerini gösteren yolları sorar; öğrencileri, kullandıkları yolları anlatmaya özendirir. (Bu yollar: Konuşmacıyı izlemek, dinleme öncesinde hedeflerini saptamak, dinlerken sorular oluşturmak vb.) Önerileri tahtaya yazar. Sonunda bir öneri ekler: Dikkati dağıtan öğeleri saf dışı bırakma (Blacking distractions). Sonra yazarın konuşmasındaki hedefi anımsatır. Bir öğrenci yazar sandalyesinin özelliklerini betimlerken dikkati dağıtmadan olabildiğince rahat davrandıklarına, dinlediklerini gösteren bedensel tepkilere ve sorulara vurgu yapar* Bu arada önemli bir nokta da öğretmenin örnek olmak amacıyla kendisinin de etkin dinleyici olmasıdır.

Daha çok bir yazma öğretimi çalışması gibi görünen bu etkinliğin dinleme tekniği olarak tasarlanması Sever (2006: 17)'in Türkçe öğretiminde bütünsellik anlayışını destekleyen bir durumdur. Yani dil becerileri bir bütündür. Herhangi birinin geliştirilmesiyle ilgili yapılan çalışmalar ister istemez diğer dil becerilerini de etkilemektedir.

Bu tekniği alanyazında genellikle yazma öğretimi başlığıyla ilintili olarak görmek mümkündür. Buradaki dinlemeye yönelik kullanımı bizce de Yangın (1999)'ın vurguladığı gibi çocuğa kendi dinleme stratejisini geliştirme fırsatı vermesi bakımından dikkat çekicidir. Teknik uygulamaya uygun ve yalındır denebilir. Öğrenciye dinlemeyle ilgili önemli ipuçlarını fark ettirebilir. Eğitim fakültesi düzeyinde bazı öğrencilerimizle yaptığımız örnek uygulama çalışmaları tekniğin uygulanabilirliği görüşünü desteklemekte olup bu çalışmalar sonucunda öğrencilerin olumlu görüşleri sözlü olarak alınmıştır.

* “Sessizce yatabilir, kalkabilir veya hareket edebiliriz, konuşanı izler, gözlerimizi kapatır, dinlediğimize uygun tepkilerde bulunur, dinlediğimizle ilgili sorular sorabiliriz.”

Yukarıda da belirtildiği gibi öğretmenin tartışma ya da konferans ortamında iyi dinleme örneği oluşturması gerekir. Bu da, tartışmada çocukların oluşturduğu düşünce ve planlara dikkatlice katılarak dinleme, konferansta ise çocuklara kendi düşüncelerini dile getirmek için yeterli zaman verme şeklinde gerçekleşebilir. Öğrencilerini dinleyen bir öğretmen, çok küçük yaştaki çocukların bile, zengin yaşantılarını yazı diline aktarmalarına yardımcı olabilir.

2. 2. Belirli Dinleme Yönergesi

Jalang (1991)'e göre belirli dinleme becerilerine odaklanmış dersler öğrencileri daha iyi dinleyici yapabilir. Öncelikle çocuklara ne duyacaklarını öngörmeleri öğretilir. Jalang, bu öğretimde öncelikle; 1. yönergeleri izleme, 2. dili önemseme, 3. ana düşüncüyü ve yan düşünceleri saptama, 4. kanıtlanabilir yordamalarda bulunma, 5. olguyu kurgudan ayırt edebilme, 6. eleştirel çözümlenmeler yapma işlemlerini önerir.

Jalang ikinci aşamada; 1. konuşanı izleme, 2. dikkat dağıtıcıları yok etmeye odaklanma, 3. sorular oluşturma, 4. zihinsel bütünleştirmeler yapma, 5. dinlerken öngörüle bulunma, 6. özetleme, 7. not alma'yı dinleme becerilerini geliştiriciler olarak tanımlar.

Jalang "Anlamlı Dinleme" olarak adlandırdığı istendik dinlemenin öğretimi için de; 1. gereksinim duyulan beceri ve yolu tanımlama, 2. bunu etkili olarak öğretme, 3. gözetimli uygulama sağlama, 4. yolları düzenli aralıklarla gözden geçirme, 5. çeşitli ortamlarda en uygun yolun seçimi için çocuklara yardım etme işlemlerini önerir.

Jalang'ın dinleme çeşitlerinden birisi de "Etkili Dinleme"'dir. Etkili dinlemenin öğretilmesi için aşağıdaki etkinlikleri önerir:

2.2.1. Yazar Sandalyesi: Öğrencilere daha önce öğrendikleri dinleme yolları anımsatılır. Bunları kullanmadaki başarıları değerlendirmeleri sağlanır.

Bu etkinlik Brent ve Anderson'un çalışmasını çağrıştırmaktadır. Seçici dinleme becerisinin gelişimine katkı sağlayabilir. Önceden dinleme yollarının öğretilmiş olması gerekmektedir.

2.2.2. Sınıfta Yüksek Sesle Okuma: Öğrencilerden başlıktan veya resimlerden, nasıl bir öykü dinleyeceklerini kestirmeleri istenir. (Böylece kendi dinlemeleri için hedef saptamış

olurlar). Öngörülerini kanıtlamak için dinlerler. Daha sonra özetleme yaparak ana düşüneyi çıkarır ve ayrıntıları anımsarlar.

Bu çalışma katılımlı dinleme alışkanlığı kazandırmak için etkili bir yol olarak değerlendirilebilir. Kısmen bizim öğretmenlerimiz tarafından da uygulandığı söylenebilir.

2.2.3. Yazı Çalışma Grubu: Bir çalışma grubunda öğrenciler dinleme için çeşitli ödevler üstünde çalışırlar. Buna olası bir sorunu açıklığa kavuşturmak için öğretmen veya diğer öğrencilerle toplama ve okunmuş öyküyü paylaşma dahildir.

Daha çok bir yazma çalışması gibi görünen bu etkinlik de bütünsellik ilkesiyle açıklanabilir ve yazma çalışması dinleme öğretimi için bir ön hazırlık niteliğindedir.

2.2.4. İşbirlikli Gruplar: Bu gruplara katılan öğrenciler etkin dinleme gerektiren ortamlarda bulunacaktır. Örneğin; bir grup öğrenci öyküyü tartışma ve anlamaya yönelik soruları yanıtlama ödevi alabilir. Tartışmaya başlamadan önce, dinleme yolları gözden geçirilebilir

İşbirlikli öğrenme tekniklerine uygun olan bu etkinlik toplumsal zekayı destekleyici olarak da değerlendirilebilir.

2.2.5. Okuyucu Tiyatrosu: Bu etkinlikte öykü yüksek sesle okunmak üzere bir senaryoya çevrilir. Sırayla okumada öğrenciler senaryoyu dikkatli bir şekilde dinlemek ve izlemek durumundadır. Grup okumaları sırasında diğer konuşmacıları aynı vurguda ve hızda okuyabilmek için dinlerler. Öğretmen; izleyicilerin dinlemesi, anlaması ve zevk alması için ne yapılması gerektiğini sorabilir. Öğrenciler de; değişen ifadeler kullanma, yavaş ve ayırt edici okuma ya da dinleyicilere sıkça bakmayı önerebilirler.

Bu etkinliğin de bütünsellik ilkesini desteklediği söylenebilir. Etkinlik bir okuma öğretimi çalışması gibidir; ancak öğretmen vurgulamalarla bu okuma öğretimini dinlemeyi geliştirici bir çalışmaya dönüştürecektir.

2.2.6. Yeniden Anlatma: Çocuklar okudukları öyküleri kendi ifadeleri ile anlatıp paylaşmayı severler. Ortak temadaki kitapları okuduktan sonra öğrenciler, küçük gruplar halindeki kitap paylaşımı dersinde birbirlerine beğendikleri bölümleri anlatabilirler.

Jalang bu çalışmasında dinleme öğretimine ilişkin bütüncül bir teknik önermekten çok dinlemeyi sınıflandırma ve bu sınıflamaya göre çalışmalar önerme yolunu seçmiştir. Özellikle

etkili dinleme öğretimi için önerilen etkinlikler sınıf içi uygulamalara uygun, yalın uygulamalardır. Kısmen ülkemizde anadili öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerince uygulandığı savunulabilir; ancak bütüncül uygulama katkı sağlayabilir.

2. 3. Robert Perrin'in Önerileri

Perrin, dinlemesi zayıf olan öğrencilerin derse katılımını sağlamak için şu beş etkinliği önerir (Perrin, 1988: 23 – 27).

1. Önce çalışmanın notla değerlendirileceği, ancak bu değerlendirmenin not defterine geçmeyeceği belirtilerek bir okuma metni dinletilir. Sorular verilir, yanıtlar değerlendirilir ve 7 - 10 arası alanlar kutlanır. 5 – 7 arası alanlar iyi dinleyici kabul edilir. 0 – 4 arası alanların çalışması ve çaba göstermesi gerektiği vurgulanır.
2. Dinlemeyle duyma arasındaki fark kısaca tartışılır ve vurgulanır. Yalın ve karmaşık metinler üzerinde ayrı ayrı çalışmalar yapılır.
3. Çalışmadan sonra kağıt çıkartılıp iyi dinlemeyle ilgili 3, kötü dinlemeyle ilgili 3 alışkanlık yazdırılır.
4. Okuma parçalarından hemen sonra sorular verilir.
5. Öğrenciler için kolay sayılabilecek bazı tanımlar yapılarak bunları dinlemeleri istenir (Yön gösterme, yemek tarifi gibi). Sonra dinlediklerini anlatacaklardır.

İlk aşama öğrencileri için kolay ve yalın çalışmalardır Perrin'in önerdiği çalışmalar. Bu yüzden sınıf öğretmenlerine ya da Türkçesi zayıf öğrencilerle çalışan öğretmenlere önerilebilir.

2.4. Jacobs'un Önerileri.

Jacobs (1986: 109 – 110) öğretilecek bir beceri olarak değerlendirdiği dinlemeyi öğretmek için şunları önerir:

1. Doğal sesleri, trafik seslerini, insan seslerini dinleyip sınıflama yapma ve önemlerini tartışma.
2. Birlikte televizyon, sesli filimler, radyo programları, kayıtlar dinleyip en iyi dinlemeyi hangisinin gerçekleştirdiğini nedenleriyle tartışma.

3. Dinleme için standartlar geliştirme

Yine yalın ancak bizce etkili, yaşamın içinden çalışmalardır Jacobs'un önerdiği çalışmalar. Gerek sınıf öğretmenleri gerekse ikinci basamağın ilk sınıflarındaki (5. 6. sınıflar) Türkçe öğretmenleri ya da zihinsel geriliği bulunan çocuklarla çalışan öğretmenler bu çalışmalardan etkili olarak yararlanabilir. Bu nedenle bu alanlara öğretmen olacakların bu etkinlikleri bilmesi yararlı olacaktır.

2.5. Edwards'ın Önerileri

Edwards dinlemenin eğitimde ihmal edilen bir alan olduğunu belirtir (1991: 3). Daha sonra dinleme becerisinin geliştirilebilmesi yalın sayılabilecek çalışmalar önerir (1991: 3 – 10); dikkati artırmak için mimik ve beden dili üstünde yoğunlaşma, dinlemeye yönelik olumsuz tutumların üstesinden gelecek teknikleri uygulama, konuşmanın önemli yönlerini saptamayı öğrenme (Kağıdı ortadan ikiye bölüp sola ana düşünceyi sağa yan düşünceleri yazma), küçük çocuklara çeşitli renklerde şekiller tanımlayarak çizmelerini isteme, daha büyük çocukları sırt sırta oturtup birine bir şekiller bütünü (diagram) betimletme, diğerine arkadaşının betimlediği şekli çizme görevi verme. (Çizim yalından karmaşığa doğru gider.)

Burada uygulanan teknikler ilgi çekici ve etkileyici görünmektedir. Çocuklara bir oyun gibi gelebilir. Oyununsa öğrenmedeki etkisi alanyazında sıklıkla vurgulanır. (Topdal, 2004)

2.6. Queen'in Etkili Dinleme İlkeleri

Etkili dinleme gerek dinleme öğretimiyle ilgili kaynaklarda gerekse iletişimle ilgili çalışmalarda sıklıkla geçen bir terimdir. Uzmanlar yer yer farklı anlamlar yüklerler bu terime Quenn (1995:13-14) "Öğrenme Yolları" başlıklı çalışmasında, "Öğrencilerin dinlemesi için nasıl konuşalım?" ve "Öğrencilerin konuşmalarını nasıl dinleyelim?" sorularını sorar. Daha sonra da öğretmenlere etkili dinleme örneği oluşturmaları için şunları önerir:

Tüm iletilerin sözel olmadığını anımsayın. Davranışları gözlerinizle dinlemeyi öğrenin. Öğrencilerinize karşı ilgili olun ve ilginizi hem sözcüklerle hem de vücut diliyle vurgulayın. Dinlemenin şu altı davranışını gösterin; 1. Karşınızdakinin yakınına oturun, 2. Yüzüne bakın, 3. Uyanık durumda bulunun, 4. Ona doğru eğilin, 5. Bir süre

belli bir düzeyde göz göze gelin, 6. Gergin olmayın. Ayrıca; öğrencilerinize değer verin ve zaman ayırın. Sabırlı olun. “Gününüz nasıl geçtiği sorular sormaya özen gösterin. Öğrencilerinizi “Hı hı...”, ”Hımm”, “Anlıyorum,”, “Sonra ne oldu?” gibi tepkilerinizle konuşmaya özendirin. Öğrencilerinizin sözünü kesmeyin. Açık fikirli olun, deneyimlerinizi değişik sözcüklerle açıklayın.

Dinleme öğretimi yanı sıra örnek öğretmen olmanın ya da iyi öğretmenin de ipuçlarını vermeye çalışan bu yönergeler dinlemenin iletişimsel boyutunu öne çıkarmaktadır denebilir. Özellikle öğretmenlere sınıf ortamında nasıl dinleyiciler olmak gerektiği konusunda önemli ipuçları vermektedir.

2.7. Truesdale’in Tüm Vücutla Dinleme Öğretimi

Buca Eğitim Fakültesindeki çeşitli öğretim derslerinde öğrencilerimize uygulamalı olarak öğretmeye çalıştığımız bu tekniği ele alırken Yangın (1999)’ın Truesdale’den çevirerek aktardığı kuramsal anlatımında kimi değişiklikler yaparak aşağıdaki gibi tanıtıyoruz:

Öncelikle öğrencilerin dinleme kavramına dikkatlerini çekmek amacıyla gözlerini kapatmaları istenir. Neleri duydukları sorularak duymakla işitmek arasındaki farka dikkat çekilir İkinci aşamada tahtaya “Dinlemenin İlk Davranışları” başlığı yazılarak, biraz önceki işlemde de hareketle, anlayabilmek için öncelikle ne yaptığımız sorulur: Öğrencilerin; sessizlik, dikkat, yoğunlaşma, dik oturma (bedeni çok rahat bırakmama), anlamaya çalışma davranışlarını bulması sağlanmaya çalışılır. Üçüncü aşamada Tahtaya “İyi Bir Dinlemede Yapılması Gerekenler Yapılmaması Gerekenler” başlığı yazılarak çok basit gibi görünen ancak öğrencilerin dinlemelerine engel olan şeyleri (saçıyla oynama, dışarı bakma, resim yapma, telefonla oynama, hayale dalma, kalem açmaya kalkma vb gibi çok basit görünen davranışlar) bulup söylemeleri desteklenir ve söylenenler tahtaya yazılır. Sonra bunların karşıtı olan olumlu davranışlardan birkaçını bulup söylemeleri desteklenir (konuşmacıya bakma, konuşma konusunu düşünme vb) ve bunlar yapılması gerekenler bölümüne yazılır. Dördüncü aşamada, derslerimizde “Dinlemenin İleri Davranışları” adını verdiğimiz; not alma, dinlediğiyle ilgili sorular sorma, ilgili sorulara yanıt verme, anlatılanlarda mantıksal tutarlılık arama, betimlenen şeyi hayalinde canlandırma vb gibi ileri dinleme davranışları öğrenciler tarafından bulunur ve tahtaya yazılır. (Öğrencilerin bulması beklenen ve bulmaları için ipuçları verilen bu dinleme ilkeleri zenginleştirilebilir.) Dördüncü aşamada öğretmen tahtaya

yazılan dinleme davranışlarında hangi organın etkili olduğunu sorar ve her öğrenci bir organı söyleyip ilgili olduğu davranışın yanına parantez içinde yazar. Beşinci aşamada tahtaya bir insan resmi çizilir ve dinlemeyle ilgili organlar bu resim üstünde gösterilip işaretlenir. Altıncı aşamada öğretmen bu biçimde dinlemenin özelliklerini göz önünde bulundurarak bu dinleme biçimine bir ad önermelerini ister. Önerilenler tahtaya yazılır, oylama yapılır. En çok oyu alan ad artık bu dinleme tekniğinin adı olacaktır. Yedinci aşamada öğretmen öğrencilerden önce bu dinleme tekniğine göre yapılmaması gerekenlerden birini sonra da yapılması gerekenlerden birini canlandırmalarını ister. Son olarak gelecek derslerde bu tekniği öğrencilerin belirlediği adla anımsayacaklarını, bu adı anımsattığında bu ilkelere göre yapılmaması gerekenleri yapmamalarını yapılması gerekenleri yapmalarını bekleyeceğini belirtir. Öğretmen bunu bir sözleşme oyununa da dönüştürebilir.

Teknikte dinlemenin bütün ilkelerini öğrencilerin saptaması sağlanmaya çalışılmış, adlandırma onlara yaptırılmış, baştan sona yapılandırılan dinleme süreci oyun ve eğlenceyle bütünleştirilerek kalıcı kılınmaya çalışılmıştır. Öğretim sürecinde öğrencilerin katılımı en üst düzeye çıkarılmaya çalışılmış, yalından karmaşığa, somuttan soyuta ilkeleri uygulanmıştır. Gelecek derslerde önce kısaca uygulamalı olarak yinelenecek olan tekniğin tanıtımı ilerleyen haftalarda bir süre daha kuramsal olarak anımsatılacaktır.

Tekniğin bizim derslerimizdeki uygulamaları oldukça eğlenceli geçmekte olup öğretim sürecinde öğrenciler ilkokul ya da ortaokul öğrencileri rolünü üstlenmektedir. Derslerde yaptıklarımızı öğretmen olduğunda uygulayan öğrencilerden gelen dönütler de oldukça olumludur*.

3. Sonuç

Dinleme öğretimine ilişkin çalışmalar kuşkusuz ki yukarıdakilerle sınırlı değildir. Yukarıda verilenlere benzer ya da onlardan kısmen farklı dinleme öğretimi model ya da stratejilerini alanyazından bulmak, tanımak olanaklıdır. Ancak belki bu model ya da süreçler kadar önemsenmesi gereken bir şey de bunları kime öğreteceğimiz sorunudur. Dinleme öğretiminin

* * Bir öğretmen bu teknik sayesinde sınıfında disiplin sorununu büyük ölçüde çözdüğünü belirtmiştir.

İlköğretimin ilk aşamasında başlaması gerektiğinden bu yaş çocuklarına dinlemenin olabildiğince oyunlarla ya da oyunlaştırılarak veya sıkmadan, eğlenceli bir şekilde öğretilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Yukarıda adı geçen “Tüm Vücutla Dinleme” tekniği ilk aşamanın ilk sınıflarında uygulanabileceği gibi, dinleme konusunda sorunlu sınıflarla karşılaşıldığında daha üst sınıflarda da uygulanabilir.

Öğretmenler, çoğunlukla öğrencilerin dinlememesinden, öğrenmemesinden yakınmaktadırlar. Peki dinleme becerisini geliştirmeye ve öğretmeye dönük süreçler yeterince işletilmekte midir? Çocukların düzeyine uygun teknik ya da teknikler seçilerek bu süreçler işletilebilir. Böylece anadili öğretiminin önemli bir ayağı büyük ölçüde geliştirilecek ve genel anlamda öğrenmeye katkı sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

- Akyol, H. (2006). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Kök Yay.,Ankara.
- Brent, Rebecca and Patricia Anderson. (1993). “Developing Children’s Classroom Listening Strategies” *The Reading Teacher* Vol. 47, No: 2, October.
- Cihangir, Z. (2004). *Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi*. Nobel Yayınevi, Ankara.
- Cossitt, M. (1978). *Curriculum Guide For Elementary Language Arts*. Alberta Education.
- Doğan, Y. (2007). *İlköğretim İkinci Kademe Dinleme Becerisi Olarak Dinlemeyi Geliştirme Çalışmaları*. Gazi Üniv. Eğitim Bil. Enst. Türkçe Eğitimi Böl. Doktora Tezi, Ankara.
- Ediger, M. (2002). *Listening and the Language Arts*. ERIC.
- Edwards, Peter. (1991). *Listening: The Neglected Language Art*. Marcn.
- Frunk, Hal D. Gary D Funk. “Guidelines for Developing Listening Skills”. *The Reading Teacher*. May. 1989.

- Grunkemeyer, Florance B. (1992). “All About Listening” *Business Education Forum*. V.46, N. 4, April.
- Healy, Jane M. (1990). “Helping Kids Hear their Inner Voices and Other Ways to Develop Good Listening Skills” *Learning* V. 19, N.2 September
- Jacobs, Leland B. (1986). “Listening – A skill we can teach” *Early Years* December
- Kurt, B. (2008). *Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Temel Dil Becerisi Olarak Dinlemenin Gelişimine Etkisi*. G.Ü. Eğt. Bil. Enst. Türkçe Eğitim Bil. Dalı, Yüksek Lis. Tezi., Ankara.
- Mackay, I. (1997). *Dinleme Becerisi*. (çev.: Aksu Bora ve Onur Cankoçak), İlkaynak Kültür ve Sanat Ürünleri Ltd. Şti., Ankara.
- Özbay, M. (2005). *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları
- Phibbs, Mary E. “Listening and Learning” *The Science Teacher*. Vol 28, N. 7.
- Perrin, Robert. “What’d you Say?” *Combatting the Problem of Lazy Listeners” Exercise Exchange* V 33, N 2. SPR 88
- Sever, S. (2000). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Anı Yayınları. Ankara.
- Queen, Judy. (1995). “Teaching Tips” *Vocational Education Journal*. V. 10, N. 1, January
- Topdal, B. (2004). “İletişim ve eğitimde yaratıcı drama”. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*. Ağustos-Eylül 2004, S.: 54-55.
- Yangın, B. (1998). “Dinlediğini Anlama Becerisini Geliştirmede Elves Yönteminin Etkisi.” Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara
- Yangın, B. (1999). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı Modül 4*. Millî Eğitim Bakanlığı. Ankara.

EXTENDED ABSTRACT

Mother tongue teaching enables the students to acquire four fundamental language skills (listening, reading, speaking and writing). Listening, one of the four fundamental language skills to be acquired by the mother tongue teaching plays an important part in our learning. Various studies on communication stress the importance of listening as a communication skill. However, studies also confirm that teachers are unaware of the methods and techniques used in developing listening skills and there are problems in their applicability. In order to emphasize the importance of listening and to help teachers, this article intends to focus on evaluating the studies made on developing listening skills and concentrates on their validity and reliability.

Mother tongue teaching is structured upon developing four fundamental language skills, which are highly related with each other. A contribution made on the development of one language skill helps the other skills or a lack of development in one skill negatively affects the others. That's why in each level of education, teachers criticize their students' lack of listening and understanding.

This study intends to contribute to the understanding and applicability of listening skills. Therefore, in this article existing methods and techniques on listening skills are examined in detail and their applicability and reliability is discussed.

In the first part of the study, the importance of listening skills is highlighted by giving examples from studies made on Turkey. Listening, as well as being a language skill, is an important tool for socialization and learning since students, most of the time, learn through listening in their classes. Even though listening is one of the two widely used communication skill with speaking, it is the skill in which we have had the least training. Therefore the efforts on developing listening skills should not be limited to the field of mother tongue teaching.

In the second part of the study, the main concentration is on introducing widely used methods and techniques outside of Turkey. The names of the listening skills used in this study are as follows: The "author's chair" technique of Brent and Anderson (1993); "specific listening instruction" of Jalang (1991); general recommendations of Jacobs on listening (1986); Perrin's (1988) activity suggestions; general recommendations of Edwards (1991); effective

listening suggestions of Queen (1995); and finally the “whole body listening” technique of Truasdale (as qtd from Yangın, 1999).

The “author’s chair” and the “whole body listening” techniques are also used by the writer of this article in his classes for many years and in order to contribute to the understanding and applicability of the techniques, his experiences and the feedbacks of his students are mentioned. In the conclusion part of the study, after emphasizing the importance of listening, general suggestions for teaching listening are provided.